

אלכסנדר פן, משורר
(1972-1906)

למחנה בו הוא עומד, חגו היה הופך לחגה של השירה העברית החדשה". פן, שהיה גבר יפה תואר, אוהב נשים ואהוב עליהן, נחשב לאחד מראשוני הבוהמה התל אביבית. הוא היה נשוי פעמיים ואב לשלוש בנות משלוש נשים. עם ספריו נמנים "רחוב העצב החד-סטרי", "לילות בלי גג" וספר "השירים", שבו מקובצים כל כתביו, שיצא לאור ב-2005. חייו שימשו נושא לסרטים ולמחזות: בתיאטרון בית ליסין הועלה המחזה "אלכסנדר פן" ועל במת התיאטרון "הקאמרי" הועלה המחזה "היה או לא היה". רבים משיריו של פן הולחנו, והמפורסם שבהם הוא "וידוי" שהלחין סשה ארגוב. כן מוכרים שיריו המולחנים: "היה או לא היה", "לא אני הוא האיש", "שיר השיכור", "כינרת" ועוד.

את שירו "הבו לבנים" שהלחין מרדכי זעירא, כתב פן בעת שעבד כבנאי בתל-אביב:

הָבוּ לְבָנִים,
אֵין פְּנָאִי לְעֶמֶד אֶף רָגַע
פְּנֵי הַפְּנָאִים,
אֶל פֶּתַח וְאֶל יָגַע.
קִיר אֶל קִיר נָרִים,
מַעַל מְשׁוּל וּפְגַע.

נולד בניז'ני-קולימסק, בערבות השלג של חוף ים הקרח הצפוני, לאב יהודי מצאצאי הרבי שניאור זלמן מלאדי ולאם סובוטניקית ממוצא שוודי. אמו נפטרה לאחר לידתו והוא גדל אצל סבו. בהיותו בן עשר נפטר סבו ופן הצעיר נדד במשך שנים עד שהגיע למוסקבה, שם התגורר אביו. את האירועים האלו בחייו הוא מתאר ביצירתו "סאנ'קה ז'יד". עם זאת, יש חוקרים הסבורים שפן בדה חלקים ניכרים מהביוגרפיה שלו המתייחסים לתקופה זו. במוסקבה התיידד פן עם משוררים רוסים, ובהם ולדימיר מאיקובסקי, בוריס פסטרנק וסרגיי יסנין. שירו הראשון "בן ההפקר" התפרסם ב-1920 כשהיה בן ארבע-עשרה. במוסקבה עסק בפעילות ציונית שבעקבותיה נאסר בידי השלטונות. הוא הצליח לצאת מרוסיה ובסופו של דבר הגיע לארץ-ישראל ב-1927. אף-על-פי שלא ידע עברית, השתלט פן במהירות על השפה ובתוך שנים מעטות החל לכתוב בעברית. שירתו של פן לירית, אידאולוגית ופוליטית. היה פעיל במפלגה הקומוניסטית והיה העורך הספרותי של עיתונה "קול העם". במלאת לו חמישים כתב עליו אלתרמן: "לולא היה משתייך